

بررسی مقاله‌های حوزه مدیریت اطلاعات در پایگاه مجله‌های نورمگز^۱، مگ‌ایران^۲ و اس.آی.دی^۳

مه‌ری شه‌بازی^۴

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف اصلی تعیین مباحث مورد توجه در مدیریت اطلاعات به زبان فارسی و هدف‌های فرعی شناسایی نویسندگان و مجله‌های هسته، چگونگی همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های مربوط به این حوزه و میزان پوشش موضوعی هر یک از سه پایگاه مجله‌های فارسی از این حوزه موضوعی انجام شد. روش‌شناسی: به منظور اجرای این پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده و پژوهش بر روی ۱۶۱ عنوان مقاله موجود در سه پایگاه اطلاعاتی نورمگز، مگ‌ایران و اس.آی.دی در حوزه مدیریت اطلاعات به عنوان جامعه پژوهش اجرا شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد از ۱۶۱ مقاله مورد بررسی به طور کلی بیشترین تعداد در حوزه پزشکی و مربوط به سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۸۶ بوده است. بر اساس آمار به دست آمده از سه پایگاه اطلاعاتی مجله‌های فارسی در ایران ۲۶۰ نویسنده به پژوهش در حوزه مدیریت اطلاعات پرداخته‌اند که در بین آنها «مقدسی» بیشترین تعداد پژوهش را در این حوزه به خود اختصاص داده است. ضریب همکاری به دست آمده در پژوهش حاضر نشان می‌دهد میزان تمایل نویسندگان به مشارکت در کار گروهی به اندازه ۰/۰۲ کمتر از تمایل به کار انفرادی است و بیشترین هم‌نویسندگی توسط «مقدسی» انجام شده است. مقاله‌های حوزه مدیریت اطلاعات در ۸۰ عنوان مجله چاپ شده است که از این تعداد بیشترین تعداد

1. <http://www.noormags.com>

2. <http://magiran.com/>

3. <http://sid.ir>

۴. مربی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، جمهوری اسلامی ایران و دانشجوی دکتری رشته

علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده مسئول) - Mehri

shahbazi@pnu.ac.ir

مربوط به مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» در حوزه پزشکی است. **نتیجه‌گیری:** نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد نویسندگان در این حوزه موضوعی بیشتر ترجیح داده‌اند کار انفرادی انجام دهند و بیشترین هم‌پوشانی مقاله‌ها در این حوزه در پایگاه اطلاعاتی مجله‌های نورمگز و مگ‌ایران با ۳۳ عنوان مقاله مشترک و تکراری است. **کلیدواژه‌ها:** مدیریت اطلاعات، پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی، نورمگز، مگ ایران، اس.آی.دی.

مقدمه

مدیریت اطلاعات از مباحثی است که به‌عنوان توانایی کلّ سازمان درباره‌ی ایجاد، حفظ، بازیابی و قابل دسترس ساختن فوری اطلاعات درست، در مکان درست، در سازمان درست، در دست افراد شایسته با کمترین هزینه، در بهترین رسانه‌ها، برای به‌کارگیری در تصمیم‌گیری توصیف شده^۱ و همواره مورد توجه پژوهشگران مختلف بوده است. به‌علاوه، این علم به‌عنوان یکی از درس‌های مقطع کارشناسی ارشد در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران مورد توجه خاصی قرار می‌گیرد. «حزّی» (۱۳۸۳) در مقاله‌ای به بررسی و مقایسه‌ی مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش در کتابداری پرداخته و این دورا دو اصطلاح پرهممه در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی می‌داند. او مدیریت اطلاعات را علمی می‌داند که با مسئله چگونگی برقراری مؤثرترین ارتباط میان دانش سامان‌یافته کتابخانه و ذهن جوینده روبه‌روست (حزّی، ۱۳۸۳).

بررسی منابع فارسی درباره‌ی مدیریت اطلاعات نشان می‌دهد این موضوع در حوزه‌های مختلف علم، کاربرد دارد و مورد اشاره و تأمل پژوهشگران این حوزه‌ها قرار گرفته و پژوهش‌هایی در این زمینه در کشور انجام شده است. براین اساس، چنین به‌نظر می‌رسد که بررسی پژوهش‌های انجام‌گرفته در این زمینه می‌تواند ارتباط مدیریت اطلاعات را با سایر علوم و حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی مشخص کند و بعضاً راهگشای برنامه‌ریزی صحیح در زمینه سرفصل این درس در مقطع کارشناسی ارشد باشد.

1. <https://fa.wikipedia.org/wiki>

به علاوه، بررسی این حوزه از دانش در ایران می‌تواند چالش‌های مورد نظر در این علم و حفره‌های موجود در پژوهش‌های انجام شده در این زمینه را مشخص کند و زمینه‌ساز اجرای پژوهش‌های کاربردی‌تر در این زمینه باشد. با توجه به اینکه در حال حاضر بخش عمده‌ای از پژوهش‌های فارسی در ایران در سه پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (اس.آی.دی)، مگ‌ایران و نورمگز نمایه می‌شود (دمرچی‌لو و حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۸۹؛ اسداللهی و نوکاریزی، ۱۳۸۹)، پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی آماری پژوهش‌های انجام شده در این زمینه موضوعی در پایگاه‌های مجله‌های فارسی نورمگز، مگ‌ایران و اس.آی.دی بپردازد و مباحث اصلی مورد بررسی در مدیریت اطلاعات، مرکزیت توجه این مبحث در حوزه‌های مختلف علم، ارتباط این موضوع با سایر علوم در ایران و میزان همکاری نویسندگان در پوشاندن مباحث مرتبط با این موضوع را از ابتدا تاکنون، مورد توجه قرار دهد.

هدف‌ها و پرسش‌های پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین مباحث اصلی مورد توجه در مدیریت اطلاعات به زبان فارسی است و هدف‌های فرعی آن عبارت است از: شناسایی نویسندگان و مجله‌های هسته، چگونگی همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های مربوط به این حوزه و میزان پوشش موضوعی هر یک از سه پایگاه مجله‌های فارسی از این حوزه موضوعی. به منظور دستیابی به هدف‌های فوق، تلاش می‌شود تا با بررسی مقاله‌های مربوط به «مدیریت اطلاعات» که در پایگاه مجله‌های فارسی مگ‌ایران، نورمگز و اس.آی.دی از ابتدا تاکنون ذخیره شده است، به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

۱. مباحث اصلی مدیریت اطلاعات از ابتدا تاکنون در چه حوزه‌های موضوعی است و چه تعداد از مباحث مطرح شده در مدیریت اطلاعات در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی است؟

۲. مباحث مورد نظر در حوزه مدیریت اطلاعات به تفکیک سال، از ابتدا تاکنون به

- چه صورت بوده است؟
۳. بیشترین پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه مدیریت اطلاعات از ابتدا تاکنون توسط کدام نویسندگان انجام شده است؟
۴. تعامل‌های هم‌نویسندگی در انتشارات مدیریت اطلاعات از ابتدا تاکنون چگونه و ضریب همکاری نویسندگان چقدر است؟
۵. بیشترین میزان همکاری گروهی بین نویسندگان از ابتدا تاکنون توسط کدام نویسنده بوده است؟
۶. چه مجله‌هایی بیشترین تعداد مقاله را از ابتدا تاکنون در زمینه مدیریت اطلاعات منتشر کرده‌اند؟
۷. میزان هم‌پوشانی این سه پایگاه اطلاعاتی از ابتدا تاکنون در حوزه موضوعی مدیریت اطلاعات چقدر است؟

تعریف‌های عملیاتی پژوهش

بعضی از واژه‌های استفاده شده در پژوهش حاضر، به صورت زیر تعریف می‌شوند:

• مدیریت اطلاعات^۱

مدیریت اطلاعات در ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد وب، این‌گونه تعریف شده است: مدیریت اطلاعات، شامل مدیریت و جمع‌آوری اطلاعات از یک یا چند منبع و ارائه آن اطلاعات به یک یا چند مخاطب است.^۲

• مباحث اصلی حوزه مدیریت اطلاعات

مباحث اصلی حوزه مدیریت اطلاعات در پژوهش حاضر از پیش تعیین شده نیست. این مباحث، نتیجه بررسی سه پایگاه مورد نظر در حوزه مدیریت اطلاعات است.

1. Information management (IM)
2. <http://fa.wikipedia.org/>

• هم‌نویسندگی

هم‌نویسندگی یا همکاری علمی یا همکاری گروهی، پدیده پیچیده‌ای است که اشتراک توانمندی‌ها و تولید دانش علمی جدید را بهبود می‌بخشد. همکاری علمی پدیده‌ای است که از طریق انواع مختلفی از تعامل‌های بهبودبخش ارتباطات، اشتراک توانایی‌ها و تولید دانش علمی، مشخص می‌شود (استفانو، جیوردانو و ویتیل، ۲۰۱۱).

• ضریب همکاری

با توجه به اینکه یکی از پرسش‌های پژوهش حاضر بررسی وضعیت همکاری نویسندگان در تولید مقاله‌های مدیریت اطلاعات در کشور و تعیین ضریب همکاری یا مشارکت آنهاست، از فرمول ضریب مشارکت آجی فیروکی^۱، بارل^۲ و تیگ^۳ استفاده شد. این فرمول بدین طریق محاسبه می‌شود:

$$CC = 1 - \left\{ \sum_{j=1}^k \frac{\left(\frac{1}{j}\right) \times F_j}{N} \right\}$$

که در آن، F_j = تعداد مقاله‌های علمی دارای ز نویسندگانی که در دوره زمانی مشخصی در یک زمینه منتشر شده‌اند؛ N = تعداد کل مقاله‌ها که در همان دوره زمانی مشخص در آن زمینه منتشر شده‌اند و K = بیشترین تعداد نویسندگان به ازای هر مقاله در یک زمینه است. مقدار CC عددی است بین صفر و ۱ و به این معناست که اگر مقاله‌های تک‌نویسنده در اکثریت باشند، مقدار CC به سمت صفر و اگر تعداد مقاله‌های دارای J نویسنده در اکثریت باشند، به سمت یک میل می‌کند و در واقع تعیین‌کننده میزان تمایل نویسندگان به همکاری علمی است (آجی فیروکی، بارل و تیگ، ۱۳۸۶).

1. Ajiferuke
2. Burrell
3. Tague

• بیشترین (تعداد مقاله یا هم‌نویسندگی)

در پژوهش حاضر نویسندگانی که بیش‌تر از پنج مقاله داشته‌اند، به‌عنوان نویسندگان با بیش‌ترین مقاله در حوزه مدیریت اطلاعات و آنهایی که بیش‌تر از پنج مقاله مشترک با سایر نویسندگان داشته باشند، به‌عنوان نویسندگان با بیش‌ترین همکاری گروهی در نظر گرفته شده‌اند.

جامعه آماری و روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر به روش تحلیل محتوا و بر روی ۱۶۱ عنوان مقاله موجود در سه پایگاه اطلاعاتی نورمگز، مگ‌ایران و اس.آی.دی در حوزه مدیریت اطلاعات به‌عنوان جامعه پژوهش، در تاریخ فروردین ۱۳۹۳ انجام شد. به‌منظور دستیابی به هدف‌ها و پاسخ به پرسش‌های پژوهش، ابتدا پژوهشگر عبارت «مدیریت اطلاعات» را در سه پایگاه مذکور جستجو کرد. با توجه به اینکه نحوه و امکانات جستجو در این سه پایگاه متفاوت است، جستجو برحسب امکانات خاص هر پایگاه انجام گرفت؛ اما شش مورد در جستجوی این سه پایگاه، اصلی و مشترک بود:

۱. جستجو به صورت عبارتی انجام شد.
۲. جستجو برحسب نیاز با استفاده از محدودیت‌های عنوان یا کلیدواژه موجود در رابط‌های کاربری پایگاه‌های مورد بررسی انجام شد.
۳. در همه این پایگاه‌ها پس از انجام جستجو، رونوشت موارد بازیابی شده به‌منظور جدول‌بندی و ادامه کار، در نرم‌افزار Word وارد و ذخیره گردید.
۴. پس از مرتب‌کردن موارد بازیابی شده در جدول‌ها و دسته‌بندی موارد برحسب عنوان مقاله، نویسنده یا نویسندگان، کلیدواژه، سال انتشار و نام مجله، به‌منظور حذف عنوان‌های تکراری، همه جدول‌ها ابتدا برحسب عنوان الفبایی و پس از حذف مدارک تکراری، برای استفاده آماده شدند و در نوبت‌های بعدی برحسب نیاز براساس ستون‌های دیگر الفبایی گردیدند.

۵. پس از حذف موارد تکراری مقاله‌ها، در مرحله نهایی، با مطالعه عنوان‌ها، کلیدواژه‌ها و حتی در مواردی چکیده، هر کدام از عنوان‌ها به طور جداگانه بررسی شدند و مقاله‌هایی که به صرف وجود عبارت «مدیریت اطلاعات» در عنوان مجله یا به دلایل دیگر، اشتباهی بازیابی شده و ریزش کاذب شمرده می‌شدند، از کل مقاله‌ها حذف شدند و تنها مقاله‌هایی باقی ماندند که در عنوان‌ها و کلیدواژه‌های آنها، عبارت «مدیریت اطلاعات» وجود داشت و در چکیده نیز به بحث درباره مدیریت اطلاعات پرداخته شده بود. با توجه به تمرکز پژوهش حاضر بر روی مقاله‌ها، در این مرحله کتاب‌ها یا مقاله‌های مربوط به نقد و بررسی کتاب نیز از مجموعه موارد بازیابی شده حذف شد.

۶. پس از ادغام مقاله‌های مربوط به هر سه پایگاه در یک جدول، به منظور شناسایی محتوای موضوعی آنها، عنوان‌های مقاله‌ها، کلیدواژه‌ها، چکیده‌ها و عنوان‌های مجله‌ها بررسی شد.

به منظور انجام صحیح جستجو در هر یک از پایگاه‌ها، با استفاده از امکانات جستجو در صفحه وب سایت هر یک از آنها، جستجو به شرح زیر انجام شد:

سایت مگ/ایران: عبارت «مدیریت اطلاعات» با استفاده از فیلد «شامل عین این عبارت باشد» در قسمت جستجوی پیشرفته جستجو شد. در این سایت، تعداد ۱۷۸ عنوان در ۱۲ صفحه بازیابی شد که از این تعداد پس از بررسی، از نظر وجود عبارت «مدیریت اطلاعات» در عنوان یا کلیدواژه‌ها و حذف موارد نامرتبط و عنوان‌های مشابه، تعداد ۱۱۱ عنوان مقاله باقی ماند که از این تعداد ۳ عنوان ترجمه و ۱۰۸ عنوان تألیف بود.

سایت نورمگز: عبارت «مدیریت اطلاعات» در صفحه جستجوی پیشرفته این پایگاه و در فیلد «عین عبارت» و با محدودیت عنوان و کلیدواژه، جستجو گردید. نتایج جستجو با این محدودیت، ۹۰ عنوان مقاله را نشان داد که پس از بررسی دقیق تر عنوان‌ها و کلیدواژه‌ها و حذف موارد نامرتبط و عنوان‌های مشابه، تعداد ۷۵ عنوان مقاله باقی ماند که از این تعداد شش عنوان ترجمه و ۶۹ عنوان تألیف بود.

سایت اس‌آی‌دی: با توجه به امکانات جستجو در این سایت، پژوهشگر مجبور شد عبارت «مدیریت اطلاعات» را یک بار در عنوان و یک بار در کلیدواژه جستجو کند. بازیابی اطلاعات در جستجو با محدودیت کلیدواژه، منجر به یافتن ۴۴ عنوان مقاله و با محدودیت عنوان، ۳۸ عنوان مقاله شد. در این پایگاه، پژوهشگر پس از دریافت موارد بازیابی شده، هر کدام را به طور جداگانه رونویسی و در جدول‌های جداگانه در نرم‌افزار Word ذخیره کرد و پس از مرتب‌کردن آنها، دو فایل با محدودیت عنوان و کلیدواژه را در هم ادغام و به صورت الفبایی براساس عنوان مرتب نمود. در این حالت، عنوان‌های تکراری جدا شدند و در نهایت تعداد ۶۳ عنوان باقی ماند. این تعداد به منظور حذف موارد غیرمرتبط بازیابی شده بررسی شد و پس از بررسی کلیدواژه و عنوان و حذف موارد غیرمرتبط ۶۲ عنوان باقی ماند که یک عنوان کتاب و ۶۱ عنوان مقاله تألیفی را شامل می‌شد.

پس از انجام جستجو، مقاله‌های هر پایگاه به طور جداگانه در جدول‌هایی مرتب و سپس جدول نهایی از ادغام همه جدول‌ها آماده و براساس عنوان الفبایی شد. پس از حذف عنوان‌های تکراری، تعداد ۱۶۱ عنوان مقاله باقی مانده، در یک جدول - که در این پژوهش «جدول نهایی» نام‌گذاری شده است - به عنوان جامعه پژوهش بررسی شد. جدول نهایی در پاسخگویی به هریک از سؤال‌های پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. نحوه استفاده از این جدول در بخش یافته‌ها و در زیر هریک از سؤال‌های پژوهش، بنا به نیاز هر سؤال مورد توجه قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

تاکنون بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی به منظور تعیین محتوای موضوعی حوزه مدیریت اطلاعات انجام نشده است، اما نمونه‌های تاحدودی مشابه این کار در پایگاه‌های اطلاعاتی یا در حوزه‌های دیگر در ایران و خارج از ایران صورت گرفته است که به آنها اشاره می‌شود.

«حمدی پور و کویکی» (۱۳۹۱) پس از بررسی کمی و مصورسازی ساختار انتشارات علمی در حوزه مدیریت اطلاعات در پایگاه «وب‌آوساینس» در سال‌های ۱۹۸۸ تا ۲۰۰۹ به روش وب‌سنجی، به این نتیجه رسیدند که ضریب همکاری نویسندگان از صفر در سال ۱۹۸۸ به ۳۳/۰ در سال ۲۰۰۹ رسیده است. میانگین ضریب همکاری بین نویسندگان برابر با ۲۲/۰ بوده است که بر همکاری کم نویسندگان در این حوزه دلالت دارد. بر مبنای تعداد مدارک منتشر شده، تی.دی. ویلسون از دانشگاه شفیلد با ۱۳ مدرک و دریافت ۱۳ استناد در رتبه نخست قرار داشته است.

«نوشین فرد و امامی» (۱۳۹۱) در پژوهشی کاربردی، پس از بررسی هم‌پوشانی سنتی و نسبی پایگاه‌های اطلاعاتی «پاب‌مد» و «وب‌آوساینس» در حوزه بیماری‌های غدد درون‌ریز، به این نتیجه رسیدند که از بین ۷۳۸۹ عنوان مقاله بازیابی شده در هر پایگاه، ۴۱۷۷ عنوان در پایگاه اطلاعاتی پاب‌مد و ۳۲۱۲ عنوان مربوط به پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس بوده است. ۲۵۸۶ عنوان مقاله نیز به صورت مشترک در هر دو پایگاه بوده است. به علاوه، آنها دریافتند که درصد هم‌پوشانی نسبی پاب‌مد با نمره ۵۱/۸۰٪، بیشتر از هم‌پوشانی نسبی وب‌آوساینس با ۶۱/۹۱٪ است.

«اسداللهی و نوکاری» (۱۳۸۹) پس از بررسی ساختاری و محتوایی پایگاه اطلاعاتی الکترونیکی اس.آی.دی، مگ‌ایران و نامتن، به این نتیجه رسیدند که پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران بیشترین میزان جامعیت (۳۶/۳۵٪) را در مقایسه با مجله‌های کل کشور، و پایگاه اس.آی.دی. بیشترین میزان (۹۴٪) را در مقایسه با مجله‌های علمی - پژوهشی داشته‌اند. به علاوه، پوشش موضوعی پایگاه اس.آی.دی. در حوزه موضوعی پزشکی و پیراپزشکی بوده است، اما مگ‌ایران و نامتن در حوزه موضوعی علوم انسانی مجله‌های بیشتری را در برداشته‌اند. یافته‌های حاصل از محاسبه هم‌پوشانی سنتی نشان داد بیشترین هم‌پوشانی بین پایگاه‌های مگ‌ایران و نامتن (۲۳/۸۲٪) و کمترین هم‌پوشانی بین دو پایگاه اس.آی.دی. و نامتن (۶۷٪) بوده است. پایگاه نامتن برخلاف دو پایگاه اس.آی.دی. و مگ‌ایران، به دلیل استفاده از زبان نمایه‌سازی مهار شده، روند مشخص و

منسجمی برای نمایه‌سازی مجله‌ها داشته است. پایگاه اس.آی.دی. و مگ ایران به دلیل روزآمدسازی روزانه و پایگاه نامتن به دلیل پوشش گذشته‌نگر وسیع‌تر، در شرایط بهتری قرار داشته‌اند.

«دمرچی لوو حاجی‌زین‌العابدینی» (۱۳۸۹) جامعیت نسبی پایگاه‌های فارسی‌زبان مگ ایران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (اس.آی.دی.) و ایران‌مدکس را در بازیابی اطلاعات حوزه دندان‌پزشکی با استفاده از روش پیمایشی و مقایسه‌ای بررسی کردند. نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان داد ایران‌مدکس دارای بالاترین میزان جامعیت (۷۲٪) است و جامعیت نسبی پایگاه مگ ایران نسبت به اس.آی.دی. بیشتر است.

«زارع‌فراشبندی و کوکبی» (۱۳۸۶) در بررسی کمی چکیده‌های مربوط به مدیریت اطلاعات در بانک اطلاعاتی لیزا در سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۰۵، وضعیت پژوهش‌های مربوط به حوزه مدیریت اطلاعات در کتابداری را بررسی کردند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد نویسندگان هسته در این موضوع به ترتیب، T.D. Wilson با پنج مقاله و F. Greene با سه مقاله بوده‌اند و بیشترین تعداد همکاری گروهی در بین نویسندگان به سال ۲۰۰۳ و ۱۹۹۸ برمی‌گردد. موضوعات اصلی مورد بحث در مقاله‌های مورد بررسی براساس فراوانی و بسامد واژگان به ترتیب عبارت از سیستم‌های اطلاعات مدیریت، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، شرکت‌های (بازرگانی)، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، برنامه آموزشی برای مدیریت اطلاعات، اطلاعات مدیریتی برای کتابخانه‌ها، آموزش حرفه‌ای، مدیریت دانش، خدمات و ارائه خدمات به استفاده‌کنندگان بوده است.

«عرفان منش و دیباجی» (۲۰۱۳) پس از بررسی و مقایسه تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی در دو پایگاه اطلاعاتی Scopus و Web of Science به این نتیجه رسیدند که پایگاه اطلاعاتی Scopus به نسبت Web of Science پژوهش‌های بیشتری از ایرانیان را به خود اختصاص داده است و تعداد ۴۹۱۹۸ عنوان پژوهش مربوط به پژوهشگران ایرانی در طی سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ در پایگاه اطلاعاتی Scopus نمایه شده است؛ در حالی که تعداد انتشاراتی که از این جامعه در پایگاه اطلاعاتی WOS منتشر شده ۳۵۰۶۱ عنوان است.

نتیجه بررسی همکاری گروهی پژوهشگران ایرانی در این دو پایگاه نشان داد همکاری گروهی این پژوهشگران با نویسندگان دیگر در سطح بین‌الملل از ۳۲٪ در سال تجاوز نمی‌کند.

«گاول و آیسلید»^۱ (۲۰۰۸) هم‌پوشانی عنوان‌های مجله‌های نمایه‌شده در دو پایگاه استنادی Web of Science (WOS) و Scopus را بررسی کردند. به منظور محاسبه این هم‌پوشانی، در این پژوهش از فهرست عنوان‌های مجله‌های تهیه‌شده توسط تولیدکنندگان هر دو پایگاه استفاده شد. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد با وجود اینکه آنها در پژوهش خود فقط عنوان‌های مجله‌های موجود در Scopus را در نظر گرفته بودند، تعداد عنوان‌های زیرپوشش این پایگاه در زمان انجام پژوهش ۴۷۸۹ عنوان بیشتر از تعداد عنوان‌های زیرپوشش WOS بود. در مجموع از ۱۳۶۹۰ مجله نمایه‌شده در Scopus تعداد ۶۲۵۶ عنوان منحصر به این پایگاه بوده و از ۸۹۰۱ عنوان مجله نمایه‌شده در WOS تعداد ۱۴۶۷ عنوان منحصر به این پایگاه بوده است. به علاوه، آنها دریافتند که ۸۴٪ عنوان‌های نمایه‌شده در WOS در Scopus و ۵۴٪ عنوان‌های نمایه‌شده در Scopus در WOS نمایه‌شده است.

«ویلسون» (۲۰۰۷) به منظور مشخص کردن میزان پوشش رشته‌های مختلف، تاریخ انتشار، زبان انتشارات و میزان بارگذاری مقاله‌های پژوهشی، گوگل اسکالر را بررسی و تحلیل کرد. پژوهش او ۴۷ پایگاه اطلاعاتی موجود در گوگل اسکالر را شامل بود. وی در این پژوهش نتیجه گرفت مباحث موضوعی این پایگاه‌ها شامل تجارت، آموزش، علوم انسانی، علم و پزشکی، علوم اجتماعی و میان‌رشته‌ای است. نمونه‌های تصادفی ایجادشده از ۵۰ عنوان پژوهش در هر ۴۷ پایگاه اطلاعاتی از آوریل تا جولای ۲۰۰۵ به منظور مشخص کردن دامنه شمول در گوگل اسکالر جستجو شد. بررسی‌ها نشان داد بالاترین میانگین (۹۵٪) پوشش موضوعی مربوط به پایگاه اطلاعاتی مجله‌های دسترسی آزاد^۲

1. Gavel and Iselid
2. open access journal databases

است و زبان اصلی بیشتر مقاله‌ها انگلیسی بوده و بارگذاری مقاله‌ها در BioMed Central و PubMed تقریباً با پانزده هفته تأخیر صورت می‌گیرد. به علاوه، بررسی‌ها نشان داد گوگل اسکالر در پوشش موضوعی برخی حوزه‌ها ضعیف است.

«گارسیا و همکارانش» (۲۰۰۵) در پژوهشی ویژگی‌ها، کارکرد شاخص‌های عملکردی و چالش‌های پیش روی شش پایگاه اطلاعاتی اروپایی از منابع وب پزشکی^۱ را با هم مقایسه کردند. آنها در این پژوهش نتیجه گرفتند که بیشترین پایگاه‌ها در دهه ۱۹۹۰ با یک زمینه کتابخانه‌ای یا دانشگاهی ایجاد شده‌اند و شامل همه انواع منابع وب بین‌المللی می‌باشند. همه آنها از سرعنوان موضوعی پزشکی استفاده کرده‌اند و تعداد فیلدهای هر رکورد بین سه تا نه متفاوت است. این پایگاه‌ها فاقد هم‌پوشانی محتوا بوده و برای استفاده‌کننده، مکمل یکدیگرند. آنها برای بقای خود با سه چالش روبه‌رو هستند: بی‌ثباتی اینترنت، هزینه‌های نگهداری و استفاده نکردن با وجود سودمندی آنها.

یافته‌های پژوهش

به منظور رسیدن به هدف‌ها و پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش حاضر، ۱۶۱ عنوان مقاله به دست آمده در حوزه مدیریت اطلاعات از سه پایگاه اطلاعاتی مجله‌های مگ‌ایران، نورمگز و اس.آی.دی. که در جدول نهایی دسته‌بندی شده بود، بررسی گردید. نتایج حاصل از این بررسی براساس پرسش‌های مطرح شده در پژوهش، عبارت است از:

۱- تعیین مباحث اصلی حوزه موضوعی مدیریت اطلاعات در ایران از ابتدا تاکنون و تعیین تعداد مباحث مطرح شده در مدیریت اطلاعات در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی هر کدام از پایگاه‌های اطلاعاتی مورد نظر در پژوهش حاضر، مباحث موضوعی خاصی را در دسته‌بندی موضوعی خود مورد توجه قرار داده‌اند. به منظور تعیین مباحث اصلی مدیریت اطلاعات و دسته‌بندی موضوعات در پژوهش حاضر، دوره‌بندی

1. CAL Reviews, CISMef, DDRT, MedHunt, HONSelect, OMNI.

دیویی و کنگره بررسی شد و با در نظر گرفتن مباحث موضوعی اصلی این دوره و دسته‌بندی‌های موضوعی موجود مجله‌ها در سه پایگاه اطلاعاتی مورد بررسی، مباحث موضوعی علوم اسلامی شامل فقه و اصول، علوم قرآن و حدیث، فلسفه و کلام، ادیان و عرفان، حقوق، تاریخ، جغرافیا، اقتصاد (شامل تجارت و اقتصاد)، ادبیات و زبان‌ها، مدیریت، علوم سیاسی، روان‌شناسی، علوم اجتماعی (شامل جامعه و فرهنگ، گروه‌ها، مناطق و اقوام، روابط عمومی و پژوهش)، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، هنر و معماری، تربیت بدنی (شامل ورزش و سرگرمی)، علوم تربیتی (شامل اخلاق، آموزش و پرورش)، علوم پایه (شامل ریاضی، شیمی، فیزیک، علوم جانوری، حسابداری)، پزشکی (شامل حوزه سلامت، بهداشت و درمان، دام‌پزشکی)، فنی و مهندسی (شامل کامپیوتر و اینترنت، صنایع و سایر علوم فنی)، و کشاورزی (شامل محیط‌زیست و منابع طبیعی) برای دسته‌بندی موضوعی مقاله‌ها در نظر گرفته شد.

بر اساس موضوعات مشخص شده در پژوهش حاضر و با توجه به کلیدواژه‌های موضوعی مقاله‌ها، به هریک از مقاله‌های به دست آمده در جدول نهایی، یک موضوع اختصاص داده و در نهایت جدول نهایی برحسب موضوع الفبایی شد. نتایج حاصل نشان داد از ۱۶۱ عنوان مقاله مورد بررسی در این پژوهش، ۵۳ عنوان در حوزه پزشکی، ۳۹ عنوان در حوزه مدیریت، ۲۶ عنوان در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ۱۴ عنوان در حوزه فنی و مهندسی، ۷ عنوان در حوزه اقتصاد، ۵ عنوان در حوزه علوم اجتماعی، ۴ عنوان در حوزه علوم تربیتی، ۴ عنوان در حوزه جغرافیا، ۳ عنوان در حوزه علوم پایه، ۳ عنوان در حوزه کشاورزی، ۲ عنوان در حوزه پژوهش و ۱ عنوان در حوزه هنر و معماری است (جدول ۱).

جدول ۱: مباحث موضوعی حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

ردیف	موضوع	تعداد	
	پزشکی	۵۳	
	مدیریت	۳۹	
	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۲۶	
	فنی و مهندسی (کامپیوتر و اینترنت)	۱۴	
	اقتصاد	۷	
	علوم اجتماعی	۷	
	علوم تربیتی	به طور کلی	۲
		اخلاق	۲
	جغرافیا	۴	
	علوم پایه	(جانوری)	۱
		(شیمی)	۲
	کشاورزی	(محیط زیست)	۲
		(منابع طبیعی)	۱
	هنر و معماری	۱	
	جمع کل	۱۶۱	

۲- مباحث مورد نظر در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران به تفکیک سال از ابتدا تا کنون به منظور تفکیک مباحث مورد نظر در حوزه مدیریت اطلاعات از نظر سال انتشار مقاله، پس از دسته‌بندی موضوعی، مقاله‌ها در جدول نهایی برحسب سال مرتب شدند. نتایج حاصل در جدول ۲ نشان داده شده است. چنانکه ملاحظه می‌شود بیشترین تعداد مقاله‌های کارشده مربوط به سال ۱۳۹۱ و ۱۳۸۶ با ۱۸ مقاله و بیشتر در حوزه موضوعی پزشکی بوده است.

جدول ۲: تعداد مقاله‌های حوزه مدیریت اطلاعات در ایران به تفکیک سال

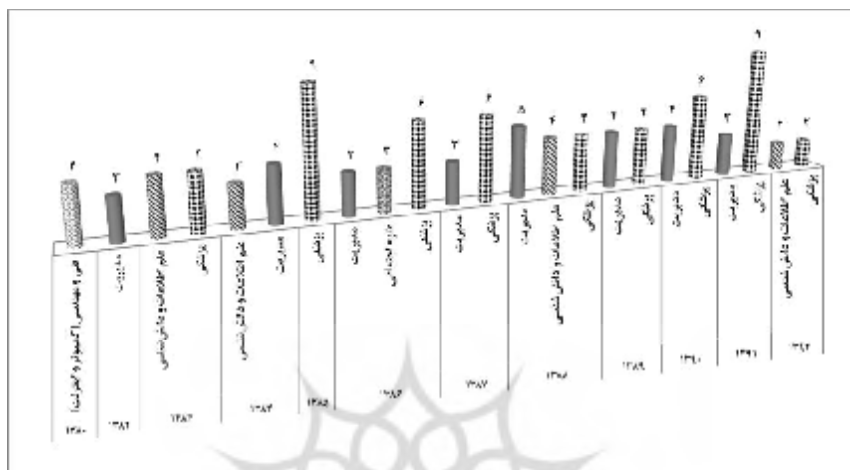
سال	۱۳۷۸	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹
۱. اقتصاد														
۲. پزشکی														
۳. جغرافیا														
۴. علوم اطلاعات و دانش‌شناسی														
۵. علوم انسانی														
۶. علوم پایه														
۷. علوم تربیتی														
۸. فنی و مهندسی (کامپیوتر و اینترنت)														
۹. کشاورزی														
۱۰. مدیریت														
۱۱. هنر و ادبیات														
جمع کل	۶	۰	۱	۱	۰	۲	۶	۰	۵	۱۱	۶	۱۵	۱۸	۱۶
میانگین تعداد مقالات در هر سال	۰.۳	۰	۰.۳	۰.۳	۰	۰.۳	۰.۳	۰	۰.۳	۰.۳	۰.۳	۰.۳	۰.۳	۰.۳

به منظور تعیین بیشترین حوزه موضوعی کار شده در هر سال در زمینه مدیریت اطلاعات، میانگین تعداد مقاله‌های هر سال از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{میانگین تعداد مقاله‌های هر سال} = \frac{\text{کل مقاله‌های کار شده در حوزه مدیریت اطلاعات در سال}}{\text{تعداد موضوعات مورد مقایسه در آن سال}}$$

این میانگین در جدول ۲ نشان داده شده است. با احتساب این میانگین، مباحث موضوعی که تعداد مقاله‌های منتشر شده بیشتر از این میانگین داشته‌اند، به عنوان برترین موضوعات کار شده در سال مذکور می‌باشند. چنانکه مشاهده می‌شود، میانگین مقاله‌های منتشر شده در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۹۰ بیشتر از سایر سال‌ها و مربوط به حوزه پزشکی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی و مدیریت است. این در حالی است که بیشترین مقاله‌های منتشر شده در حوزه پزشکی در موضوع مدیریت اطلاعات ۹ مقاله و در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۱، حوزه مدیریت ۵ مقاله و در سال ۱۳۸۸ و علم اطلاعات و دانش‌شناسی ۴ مقاله و در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۸ بوده است. در ضمن، به جز سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۶ که علوم اجتماعی و فنی - مهندسی جزء موضوعات با تعدلی بالاتر از میانگین بوده‌اند، در سایر سال‌های مورد پژوهش حوزه پزشکی، مدیریت و علم

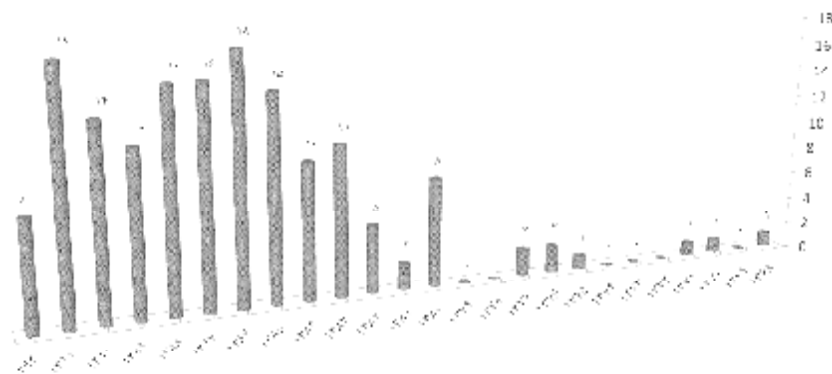
اطلاعات و دانش‌شناسی جزء موضوعات با معدل بالا بوده‌اند. اطلاعات به دست آمده از جدول ۳ بر حسب سال و به تفکیک موضوع در نمودار ۱ آمده است.

نمودار ۱: بیشترین مباحث موضوعی منتشرشده در حوزه مدیریت اطلاعات به تفکیک سال

به علاوه، دیگر نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با توجه به میانگین به دست آمده از مقاله‌های منتشرشده در حوزه مدیریت اطلاعات از ابتدا تاکنون، نشان می‌دهد که این مقاله‌ها از سال ۱۳۶۸ به بعد در پایگاه نورمگز، از سال ۱۳۸۰ به بعد در پایگاه مگ ایران و از سال ۱۳۸۱ در پایگاه اس.آی.دی. نمایه شده‌اند.

همچنین نوسان‌های موجود در تولید علم در حوزه مدیریت اطلاعات از ابتدا تاکنون بر اساس آمارهای به دست آمده از سه پایگاه مورد بررسی در این پژوهش (نمودار ۲) نشان می‌دهد که از سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۰ روند کُندی در این حوزه وجود دارد. پس از آن، از سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ تغییرات پس از یک رکود، در هر سال مسیری صعودی را طی کرده و سپس با اندکی تغییر، دوباره تا سال ۱۳۹۱ دچار رکود شده و پس از روندی تصاعدی در این سال، دوباره دچار رکودی در سال ۱۳۹۲ بوده است.

نمودار ۲: روند تغییرات تولید علم در حوزه مدیریت اطلاعات در سه پایگاه برحسب سال از ابتدا تاکنون

۳- نویسندگان برتر از نظر تعداد مقاله در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

به منظور تعیین نویسندگانی که بیشترین پژوهش‌ها را در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران داشته‌اند، براساس اطلاعات موجود در سه پایگاه اطلاعاتی مورد نظر در پژوهش حاضر، کلیه نویسندگان موجود در جدول نهایی، در جدولی جداگانه دسته‌بندی و سپس الفبایی شدند. نتایج حاصل از این دسته‌بندی نشان داد ۲۶۰ نویسنده به پژوهش در حوزه مدیریت اطلاعات پرداخته‌اند که در بین آنها «مقدسی» با هفت و «عجمی» با شش عنوان مقاله، بیشترین تعداد پژوهش را در حوزه مدیریت اطلاعات به خود اختصاص داده‌اند. پس از آنها به ترتیب «صفدری» با پنج مقاله، «پیری»، «صدوقی» و «یارمحمدیان» هر یک با چهار مقاله، «امین‌پور»، «توکلی»، «حاجوی»، «اعظم حسینی»، «سقائیان‌نژاد اصفهانی» و «نعمت‌اللهی» هر یک با سه مقاله و «احمدی»، «اسدی»، «آصف‌زاده»، «بیان»، «پریخ»، «توفیقی»، «جهانبخش»، «حاجی‌زین‌العابدینی»، «حبیبی‌کولایی»، «سیدمحسن حسینی»، «فاطمه حسینی»، «حیوی حقیقی»، «خالصی»، «دهقانی»، «رضازاده»، «رفیعی»، «رییسی»، «زاهدی»، «شیخ‌طاهری»، «صالحی»، «عبادی فرد آذر»، «کشاوری»، «کوکبی»، «کریمی»، «لطف‌نژادافشار»، «ماهوتی»، «محسنی‌ساروی»، «موحدی» و «میدانی» هر کدام با دو مقاله قرار گرفته‌اند (جدول ۳).

بقیه نویسندگان هر کدام با یک عنوان مقاله در پژوهش‌های مربوط به حوزه مدیریت اطلاعات شرکت داشته‌اند.

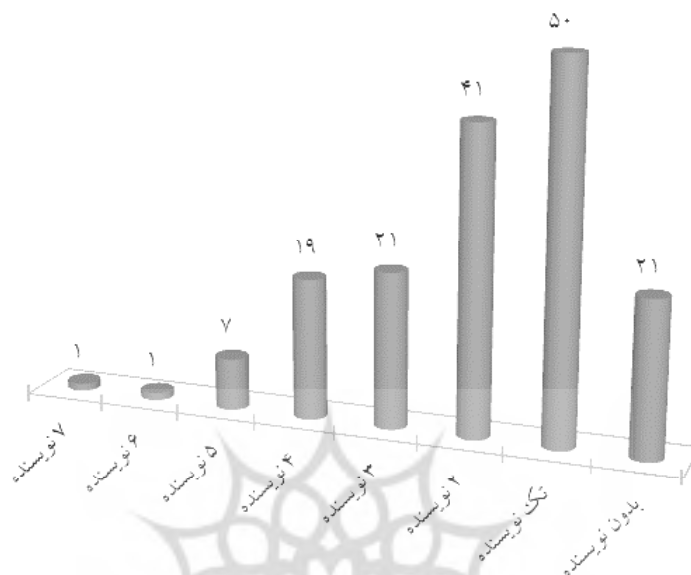
جدول ۳: نویسندگان و تعداد مقاله‌های آنها در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

ردیف	نویسنده	تعداد مقالات
	مقدسی، حمید	۷
	عجمی، سیما	۶
	صفدری، رضا	۵
	پیری، زکیه؛ صدوقی، فرحناز؛ یارمحمدیان، محمدحسین	۴
	امین پور، فرزانه؛ توکلی، ناهید؛ حاجوی، ابازر؛ حسینی، اعظم؛ سقائیان نژاد اصفهانی، سکینه؛ نعمت‌اللهی، محترم	۳
	احمدی، مریم؛ اسدی، فرخنده؛ آصف زاده، سعید؛ بیان، حسام‌الدین؛ پریخ، مهری؛ توفیقی، شهرام؛ جهانبخش، مریم؛ حاجی زین‌العابدینی، محسن؛ حبیبی کولایی، مهدی؛ حسینی، سید محسن؛ حسینی، فاطمه؛ حیوی حقیقی، محمدحسین؛ خالصی، نادر؛ دهقانی، محمد؛ رضازاده، اسماعیل؛ رفیعی، فروغ؛ ریسی، احمدرضا؛ زاهدی، مهدی؛ شیخ‌طاهری، عباس؛ صالحی، مسعود؛ عبادی فرد آذر، فرید؛ کشاورز، حمید؛ کوکی، مرتضی؛ کریمی، سعید؛ لطف نژاد افشار، هادی؛ ماهوتی، یاشار؛ محسنی ساروی، بنیامین؛ موحدی، فریده؛ میدانی، زهرا؛	۲

۴- تعامل‌های هم‌نویسندگی در انتشارات مورد مطالعه و ضریب همکاری نویسندگان در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

به منظور تحلیل راهبرد و تعامل‌های هم‌نویسندگی پژوهشگران حوزه مدیریت اطلاعات، نسبت به دسته‌بندی نویسندگان و مقاله‌ها با تعداد نویسندگی مساوی در جدول‌هایی جداگانه اقدام شد. چنانکه در نمودار ۳ مشاهده می‌شود، از ۱۶۱ عنوان مقاله مورد بررسی در این زمینه، ۲۱ عنوان دارای نویسندگی نامشخص، ۵۰ عنوان یک نویسنده، ۴۱ عنوان دو نویسنده، ۲۱ عنوان سه نویسنده، ۱۹ عنوان چهار نویسنده، ۷

عنوان پنج نویسنده و ۱ عنوان شش نویسنده و ۱ عنوان نیز ۷ نویسنده داشته است.

نمودار ۳: الگوی هم‌نویسندگی انتشارات در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

بر اساس فرمول آجی فیروکی، بارل و تیگ، ضریب همکاری در انتشارات پژوهشگران حوزه مدیریت اطلاعات در ایران، عدد $0/48$ محاسبه شد. چنانکه قبلاً نیز اشاره شد، مقدار ضریب هم‌نویسندگی (CC) عددی است بین صفر و ۱ و به این معناست که اگر مقاله‌های تک‌نویسنده در اکثریت باشند مقدار CC به سمت صفر و اگر تعداد مقاله‌های دارای بیش از یک نویسنده در اکثریت باشند، این ضریب به سمت یک میل می‌کند. در واقع، ضریب هم‌نویسندگی (هم‌تألیفی) نشان‌دهنده میزان تمایل نویسندگان به همکاری علمی است. ضریب همکاری به دست آمده در پژوهش حاضر ($0/48$) نشان می‌دهد که میزان تمایل نویسندگان به مشارکت در کار گروهی به اندازه $0/52$ کمتر از تمایل به کار انفرادی است و نویسندگان در این حوزه بیشتر ترجیح داده‌اند که کار انفرادی انجام دهند.

۵- بیشترین میزان همکاری گروهی بین نویسندگان در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران از

ابتدا تاکنون

به منظور تعیین بیشترین میزان همکاری گروهی بین نویسندگان در حوزه موضوعی مدیریت اطلاعات، جدولی که به ترتیب الفبایی نام خانوادگی نویسندگان ایجاد شده بود، با جدول نهایی مقایسه شد. نتایج حاصل نشان داد بیشترین هم‌نویسندگی توسط «مقدسی» با هفت مقاله اشتراکی انجام شده است. پس از او «صفدری» و «عجمی» هر کدام با پنج مقاله، «پیری» و «یارمحمدی» هر کدام با چهار مقاله، «توکلی»، «اعظم حسینی»، «سقاییان نژاد اصفهانی»، «صدوقی» و «نعمت‌اللهی» هر کدام با سه مقاله و ۲۲ نویسنده دیگر هر کدام با دو مقاله و ۱۸۳ نویسنده باقی‌مانده هر کدام با یک مقاله به صورت اشتراکی با سایر نویسندگان همکاری داشته‌اند. از ۲۶۰ نویسنده موجود در پژوهش حاضر، ۴۵ نویسنده به صورت انفرادی پژوهش انجام داده‌اند.

جدول ۴: هم‌نویسندگی در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

نویسندگان	هم‌نویسندگی						
	۲ نویسنده	۳ نویسنده	۴ نویسنده	۵ نویسنده	۶ نویسنده	۷ نویسنده	کل مقالات هم‌نویسندگی
مقدسی، حمید	۲	۲	۲	۱	-	-	۷
صفدری، رضا	۲	-	۱	۲	-	-	۵
عجمی، سیما	۲	-	۳	-	-	-	۵
پیری، زکیه	۲	-	۱	-	-	۱	۴
یارمحمدیان، محمدحسین	۱	-	۲	۱	-	-	۴
توکلی، ناهید	-	۱	۲	-	-	-	۳
حسینی، اعظم السادات	-	۱	۲	-	-	-	۳
سقاییان نژاد اصفهانی، سکینه	-	-	۲	۱	-	-	۳
صدوقی، فرحناز	۱	۱	-	۱	-	-	۳
نعمت‌اللهی، محترم	۱	۱	-	۱	-	-	۳

۶- مجله‌هایی که بیشترین تعداد مقاله را در زمینه مدیریت اطلاعات در ایران منتشر

کرده‌اند

برای تعیین مجله‌هایی که بیشترین مقاله را در حوزه مدیریت اطلاعات داشته‌اند، جدول نهایی، به ترتیب نام مجله الفبایی شد. نتایج حاصل نشان داد به‌طورکلی ۱۶۲ عنوان مقاله حوزه مدیریت اطلاعات در هشتاد عنوان مجله چاپ شده است که از این تعداد بیشترین تعداد مقاله یعنی ۳۷ عنوان مربوط به مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» در حوزه پزشکی است. پس از آن مجله «مدیریت سلامت» نیز در حوزه پزشکی با ۵ عنوان مقاله، «کتاب‌های ماه کلیات» و «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» هر کدام با شش عنوان، «پردازش و مدیریت اطلاعات» و «مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین» هر کدام با پنج عنوان، «اطلاع‌شناسی» با چهار عنوان، «پیابورد سلامت»، «صنعت هوشمند»، «مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات» و «همای سلامت» هر کدام با سه عنوان، «آموزش در علوم پزشکی»، «پایش»، «تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی» (کتابداری سابق)، «دانش و کامپیوتر»، «کار و جامعه»، «گنجینه اسناد»، «مدیریت دولتی»، «مدیریت زنجیره تامین» و «میثاق مدیران» هر کدام با دو عنوان (جدول ۵) و سایر مجله‌ها هر کدام با یک عنوان مقاله قرار می‌گیرند.

جدول ۵: مجله‌ها و تعداد مقاله‌های چاپ شده در حوزه مدیریت اطلاعات در ایران

تعداد مقاله‌ها	نام مجله
۳۷	مدیریت اطلاعات سلامت
۹	مدیریت سلامت
۶	کتاب ماه کلیات، کتابداری و اطلاع‌رسانی
۵	پردازش و مدیریت اطلاعات، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین
۴	اطلاع‌شناسی
۳	پیابورد سلامت، صنعت هوشمند، مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، همای سلامت

تعداد مقاله‌ها	نام مجله
۲	آموزش در علوم پزشکی، پایش، تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی (کتابداری سابق)، دانش و کامپیوتر، کار و جامعه، گنجینه اسناد، مدیریت دولتی، مدیریت زنجیره تامین، میثاق مدیران

۷- میزان هم‌پوشانی سه پایگاه اطلاعاتی مجله‌های فارسی (مگ‌ایران، نورمگز و اس.آی.دی) در حوزه موضوعی مدیریت اطلاعات در ایران

به منظور تعیین میزان هم‌پوشانی این سه پایگاه اطلاعاتی، جدول‌های به دست آمده از اطلاعات هر کدام از دو پایگاه به ترتیب در هم ادغام شده و پس از الفبایی کردن عنوان، موارد مشترک مقاله‌ها در هر دو دسته به طور مجزا شمارش شد. نتایج حاصل نشان داد پایگاه‌های اطلاعاتی مجله‌های نورمگز و مگ‌ایران در حوزه مدیریت اطلاعات ۲۴۶ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۳۳ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند. پایگاه اطلاعاتی نورمگز و اس.آی.دی ۱۳۶ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۲۶ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند. پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و اس.آی.دی ۱۶۹ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۲۶ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند.

نمودار ۴: هم‌پوشانی موضوعی پایگاه‌های اطلاعاتی مجله‌های نورمگز، مگ‌ایران و اس.آی.دی

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف اصلی تعیین مباحث مورد توجه در مدیریت اطلاعات به زبان فارسی به تفکیک سال و هدف‌های فرعی شناسایی نویسندگان و مجله‌های هسته، چگونگی همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های مربوط به این حوزه و میزان پوشش موضوعی هریک از سه پایگاه مجله‌های فارسی از این حوزه موضوعی انجام شد. نتایج حاصل نشان داد از ۱۶۱ عنوان مقاله مورد بررسی در این پژوهش، بیشترین تعداد مقاله منتشر شده (۵۳ عنوان) در حوزه پزشکی بوده و پس از آن مقاله‌های حوزه مدیریت (۳۹ عنوان) و حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی (۲۶ عنوان) قرار گرفته است. به علاوه، بیشترین تعداد مقاله‌ها مربوط به سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۸۶ با هجده مقاله و در حوزه موضوعی پزشکی بوده است. همچنین از ۱۶۱ عنوان مقاله حوزه مدیریت اطلاعات که در هشتاد عنوان مجله چاپ شده است، بیشترین تعداد مقاله یعنی ۳۷ عنوان مربوط به مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» در حوزه پزشکی است. پس از آن مجله «مدیریت سلامت» نیز در حوزه پزشکی با ۱۱ عنوان مقاله و «کتاب ماه کلیات» و «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» هر کدام با شش عنوان قرار گرفته‌اند.

با توجه به اینکه در حوزه پزشکی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران رشته‌ای با عنوان «مدیریت فناوری اطلاعات پزشکی» تدریس می‌شود و علاوه بر آن، چنانکه ذکر شد، مجله‌ای نیز در حوزه پزشکی اختصاص به این مبحث دارد، بنابراین نتیجه به دست آمده چندان دور از انتظار به نظر نمی‌رسد. از طرفی، همواره این ادعا در بین پژوهشگران علم اطلاع‌رسانی، مدیریت و حوزه پزشکی وجود داشته است که آنها هر کدام بیشترین پژوهش‌ها را در حوزه مدیریت اطلاعات به خود اختصاص داده‌اند. در این زمینه می‌توان به «حمدی پور و کوکبی» (۱۳۹۱) اشاره کرد. آنها شواهدی ذکر کرده و براساس آن معتقدند بحث مدیریت اطلاعات یکی از بحث‌های بنیادی کتابداری و علم اطلاعات است و پژوهش درباره موضوعات مطرح در آن، نویسندگان تأثیرگذار، دانشگاه‌های فعال، مجله‌های هسته و مواردی از این قبیل می‌تواند به نوعی به

روشن شدن ابعاد و گستره آن کمک و ارتباط آن را با سایر علوم روشن کند (حمیدی پور، کوکبی، ۱۳۹۱: ۴۱). بنابراین، نتیجه به دست آمده تا حدودی این ادعا را به اثبات می‌رساند.

اطلاعات مربوط به گزینه «درباره پایگاه» یا «درباره سایت» در این سه پایگاه نشان می‌دهد مگ‌ایران فعالیت خود را از سال ۱۳۸۰ آغاز کرده است اما درباره اینکه از چه سالی مقاله‌های مجله‌ها را نمایه کرده، اطلاعاتی در سایت ذکر نشده است. اس.آی. دی. فعالیت خود را از سال ۱۳۸۳ آغاز کرده و مجله‌ها در این پایگاه از سال ۱۳۷۹ نمایه شده است^۱. در نورمگز تنها اشاره شده که «آنچه در این پایگاه عرضه شده است حاصل تلاش بی‌وقفه همکاران ما در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور از مهرماه سال ۱۳۸۴ تا کنون می‌باشد»^۲.

این در حالی است که نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با توجه به اطلاعات به دست آمده از مقاله‌های منتشر شده در حوزه مدیریت اطلاعات از ابتدا تا کنون نشان می‌دهد، این مقاله‌ها از سال ۱۳۶۸ به بعد در پایگاه نورمگز، از سال ۱۳۸۰ به بعد در پایگاه مگ‌ایران و از سال ۱۳۸۱ در پایگاه اس.آی.دی. نمایه شده‌اند. بر اساس اطلاعات این سه پایگاه از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۹ در هر سال فقط یک مقاله و در بعضی سال‌ها هیچ مقاله‌ای در زمینه مدیریت اطلاعات در این سه پایگاه ثبت نشده است.

نوسان‌های موجود در تولید علم در حوزه مدیریت اطلاعات از ابتدا تا کنون بر اساس آمار به دست آمده از سه پایگاه مورد بررسی در این پژوهش (نمودار ۴) نشان می‌دهد که از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۰ روند بسیار کُندی در این حوزه وجود دارد. پس از آن، از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ تغییرات پس از یک رکود ناچیز در هر سال مسیری صعودی را طی کرده و سپس با اندکی تغییر، دوباره تا سال ۱۳۹۱ دچار رکود شده و پس از روندی تصاعدی در این سال، دوباره به شدت دچار رکود در سال ۱۳۹۲ بوده است.

1. <http://www.magiran.com/help/about.asp>

2. <http://sid.ir/fa/about.asp>

3. <http://www.noormags.com/view/fa/about>

بررسی روند تاریخی مدیریت اطلاعات نشان می‌دهد کاربرد اصطلاح مدیریت اطلاعات در جهان از اواسط دهه ۱۹۷۰ آغاز شد (حمدی‌پور، کوکبی، ۱۳۹۱: ۴۱، به نقل از شاه شجاعی، ۱۳۷۷) و اسناد به دست آمده از اولین دهه تاریخچه مدیریت اطلاعات بین سال‌های ۱۹۰۹ تا ۱۹۱۹ نیز اشاره به رشد شناخت اهمیت مدیریت اطلاعات در این دهه دارد (آلیستر^۱، ۱۹۹۹، ص. ۳۶۱). با وجود این، براساس مدارک به دست آمده از این سه پایگاه، به نظر می‌رسد یا این سه پایگاه در این حوزه در ارائه مقاله‌ها از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۶۷ ضعیف عمل کرده‌اند یا پژوهشگران ایرانی در این سال‌ها در این حوزه موضوعی مقاله‌ای ارائه نکرده‌اند.

به علاوه، میانگین حاصل از محاسبه انتشارات این حوزه در سال‌های مورد بررسی نشان می‌دهد در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۹۰ بیشتر از سایر سال‌ها پژوهش‌هایی در موضوع مدیریت اطلاعات مربوط به حوزه پزشکی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی و مدیریت صورت گرفته است. این در حالی است که بیشترین میزان مقاله‌های منتشر شده در حوزه پزشکی، در موضوع «مدیریت اطلاعات»^۲ مقاله و در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۱، حوزه «مدیریت» پنج مقاله و در سال ۱۳۸۸، «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» چهار مقاله و در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۸ بوده است.

براساس آمار به دست آمده از سه پایگاه اطلاعاتی مجله‌های فارسی در ایران، ۲۶۰ نویسنده به پژوهش در حوزه مدیریت اطلاعات پرداخته‌اند که در بین آنها «مقدسی» با هفت مقاله بیشترین تعداد پژوهش را در حوزه مدیریت اطلاعات به خود اختصاص داده است. پس از او به ترتیب «عجمی» با شش مقاله و «صفدری» با پنج مقاله قرار گرفته‌اند و هر سه با داشتن مدارکی در حوزه پزشکی^۲ تأیید بر نتایج قبلی به دست آمده در حوزه موضوعی پزشکی بوده و قابل توجه است. به علاوه، نتیجه به دست آمده در زمینه آمار بیشترین تعداد پژوهش‌های انجام شده در حوزه مدیریت اطلاعات (۷) در پژوهش

1. Alistair

2. http://pms.sbm.ac.ir/uploads/230_166_1357324183047_CV%20-%20Moghaddasi.pdf
<http://107661.cv.research.ac.ir/Forms/Biography.aspx#bio-personal>

حاضر با نتیجه به دست آمده از پژوهش «حمیدی پور و کوکبی» (۱۳۹۱) در بررسی و مصورسازی ساختار انتشارات علمی در حوزه مدیریت اطلاعات در پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس قابل مقایسه است. آنان بیشترین تعداد مقاله منتشر شده در حوزه مدیریت اطلاعات را در این پایگاه ۱۳ عنوان ذکر کرده بودند.

ضریب همکاری به دست آمده در پژوهش حاضر (۰/۴۸) نشان می‌دهد میزان تمایل نویسندگان به مشارکت در کار گروهی به اندازه ۰/۰۲ کمتر از تمایل به کار انفرادی است و نویسندگان در این حوزه بیشتر ترجیح داده‌اند کار انفرادی انجام دهند. نتایج حاصل همچنین نشان داد بیشترین هم‌نویسندگی توسط «مقدسی» با هفت مقاله اشتراکی بوده است.

پایگاه‌های اطلاعاتی نورمگز و مگ‌ایران در حوزه مدیریت اطلاعات ۲۴۶ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۳۳ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند. پایگاه اطلاعاتی نورمگز و اس.آی.دی ۱۳۶ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۲۶ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند. پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و اس.آی.دی. نیز ۱۶۹ مقاله داشته‌اند که از این تعداد، این دو پایگاه با ۲۶ عنوان مقاله مشترک و تکراری، هم‌پوشانی دارند. نتیجه اخیر این پژوهش به منظور بهبود وضعیت سرمایه‌گذاری در بخش سفارش کتابخانه‌ها جهت خرید این پایگاه‌ها برای کتابداران و پژوهشگران جهت استفاده بهتر از این پایگاه‌ها در حوزه موضوعی مدیریت اطلاعات، و به منظور رفع نواقص هر پایگاه برای تولیدکنندگان این پایگاه‌ها مورد استفاده خواهد بود.

محدودیت‌های پژوهش

با وجود تلاش پژوهشگران در ارائه دقیق نتایج پژوهش حاضر و چندبار شمارش هر مورد، احتمال کمی وجود دارد که در شمارش دقیق موارد، اشتباه صورت گرفته باشد. به علاوه، این امکان وجود دارد که پژوهشگران در تخصیص موضوعات به هریک از مقاله‌ها دچار اشتباه شده باشند که از کنترل محقق خارج بوده است. لازم به تأکید

است، این پژوهش براساس اطلاعات موجود در سه پایگاه اطلاعاتی نورمگز، مگ‌ایران و اس.آی.دی انجام گرفته است. بنابراین، بدیهی است تمامی مقاله‌هایی که در این سه پایگاه نمایه نشده‌اند در این آمار مورد توجه نبوده‌اند و ممکن است نتوان این آمار را به عنوان آمار کل پژوهش‌های انجام شده در ایران و به زبان فارسی در حوزه مدیریت اطلاعات تعمیم داد.

منابع

- آجی فیروکی، ایزولا؛ کیوبارل و ژان تیگ (۱۳۸۶). «ضرب هم‌کاری: مقیاسی برای اندازه‌گیری میزان همکاری در تحقیقات»، ترجمه عبدالحسین فرج‌پهلوی، فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۳(۱-۲)، ص. ۸۵-۱۷۱.
- اسداللهی، زهرا و محسن نوکارتیزی (۱۳۸۹). «ارزیابی ساختار و محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی نشریه‌های ایرانی»، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ۱۳(۲)، ص. ۱۱۳-۱۳۹.
- دمرچی‌لو، منصوره و محسن حاجی‌زین‌العابدینی (۱۳۸۹). «مقایسه جامعیت نسبی پایگاه‌های فارسی‌زبان مگ‌ایران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (اس.آی.دی) و ایران مدکس در بازیابی اطلاعات حوزه دندان پزشکی»، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ۱۳(۱)، ص. ۵۳-۷۲.
- زارع فراشبندی، فیروزه و مرتضی کوکبی (۱۳۸۶). «مدیریت اطلاعات در حوزه کتابداری: بررسی کمی چکیده‌های مربوط به مدیریت اطلاعات در بانک اطلاعاتی لیزا در سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۰۵»، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰(۳)، ص. ۷۹-۹۷.
- حزی، عباس (۱۳۸۳). «مدیریت دانش و مدیریت اطلاعات در کتابداری»، کلیات کتاب ماه، آذر، ص. ۸-۱۱.
- حمدی‌پور، افشین و مرتضی کوکبی (۱۳۹۱). «بررسی کمی و مصورسازی ساختار انتشارات علمی در حوزه مدیریت اطلاعات در پایگاه وب‌آوساینس در سال‌های ۱۹۸۸ تا ۲۰۰۹»، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، ۲۸(۱)، ص. ۳۹-۷۰.
- نوشین‌فرد، فاطمه و زهرا امامی (۱۳۹۱). «هم‌پوشانی سنتی و نسبی پایگاه‌های اطلاعاتی «پاب‌مد» و «وب‌آوساینس» در حوزه بیماری‌های غدد درون‌ریز»، فصلنامه نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی، ۱(۳)، ص. ۸۹-۱۰۱.
- Alistair Black, (1999) "Information management in business, libraries and British military intelligence: towards a history of information management", *Journal of Documentation*, 55(4), P. 361-374.
- Erfanmanesh, M. A.; Didegah, F. (2013). A Comparison of Web of Science and Scopus for Iranian Publications and Citation Impact. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)*, 11(1), P. 11-27.

- García, Francisca Abad et al (2005). A comparative study of six European databases of medically oriented Web resources. J Med Libr Assoc, 93(4), P. 467-479.
- Gavel, Ylva; Iselid, Lars (2008). Web of Science and Scopus: a journal title overlap study. Online Information Review, 32(1), P. 8-21.
- Wilson, Virginia (2007). A Content Analysis of Google Scholar: Coverage Varies by Discipline and by Database. Evidence Based Library and Information Practice, 2(1), P. 134-136.
- Stefano, D. D.; Giordano, G.; Vitale, M. P. (2011). "Issues in the analysis of co-authorship networks". Quality & Quantity, 45(5), P. 1091-1107

